

Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»
Полтавський інститут економіки і права

**ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПРАВОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
ВИКЛИК ГЛОБАЛЬНОГО СВІТУ**

**МАТЕРІАЛИ
VII Міжнародної науково-практичної конференції**

17-18 травня 2023 р. || м. Полтава

Полтава – 2023

УДК 330.111.66(477):34

Редакційна колегія

Надія М'якушко – докторка філософії у галузі політичних наук, кандидатка політичних наук, доцентка, в. о. завідувачки кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти, директорка Полтавського інституту економіки і права (**голова**).

Роман Шаравара – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри правознавства та фінансів, перший заступник директора Полтавського інституту економіки і права.

Руслан Басенко – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та грантової діяльності, завідувач кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права (**відповідальний редактор**).

Сергій Короед – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права.

Валерій Бебик – доктор політичних, кандидат психологічних наук, професор, професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, лауреат Державної премії імені І. Франка в галузі інформаційної діяльності та Міжнародної премії імені М. Гоголя.

Олександр Лаврінченко – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу теорії і практики педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Ольга Бацман – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти Полтавського інституту економіки і права.

Наталія Рябокін – кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту економіки і права.

Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу : Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 травня 2023 р. / Полт. ін-т економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» ; ред. колег. : Н. М'якушко (голова), Р. Шаравара, Р. Басенко та ін.; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ПЕП, 2023. 430 с.

У збірнику матеріалів представлено доповіді та повідомлення наукового зібрання вчених, організаторів освіти, науково-педагогічних працівників, фахівців-практиків, здобувачів різних ступенів освіти, які присвячені аналізу політико-правових, соціально-філософських, освітньо-педагогічних, фінансово-економічних та інших вимірів інноваційного розвитку України та світу. Окремо звернено увагу на протидію України російській військовій агресії та окреслено шляхи повоєнної відбудови країни.

Матеріали збірника будуть цікавими вченим, викладачам і здобувачам освіти, усім, хто залучений до науково-теоретичного аналізу сучасного світу.

УДК 330.111.66(477):34

**Рекомендувала до друку вчена рада
Полтавського інституту економіки і права
13 червня 2023 року, протокол № 6**

Автори несуть особисту відповідальність за повноту висвітлення досліджуваного питання, системність викладу матеріалів, достовірність наведених фактів та їхню автентичність, правильне цитування, академічну добросовісність.

Статті друкуються в авторській редакції.

© Полтавський інститут економіки і права, 2023

© Колектив авторів, 2023

Oksana Mokliak, Anastasiia Taran Kosenamen bei Kindern im Deutschen Sprachkontinuum.....	358
Людмила Данилюк Особливості розвитку та існування мови (на матеріалі англійської та української мов)	360
Наталія Рябокінь, Станіслав Пашко Основні проблеми техніки перекладу з іноземної мови на українську мову	363
Наталія Рябокінь Інтерактивні методи вивчення іноземних мов.....	365
Наталія Рябокінь, Тетяна Колотілова Мовленнєві акти згоди та незгоди в медійному дискурсі	366
Наталія Тарасова, Анна Топольник Система образів роману Е. Портер «Полліанна»	367
Наталія Токуєва Світоглядно-онтологічний підхід у сучасній філософії лінгвістики	376
Wolfgang Schubert, Наталія Рябокінь Академічна німецька мова: постановка проблеми	379
Тетяна Борисова Використання цифрових технологій під час дистанційного навчання іноземної мови	380
Станіслав Пашко Поняття про дискурс. Художній дискурс	385
Оксана Торба Особливості перекладання термінів	388
Дмитро Білорус Специфіка втілення міфологічних мотивів у книзі «Персі Джексон та викрадач блискавок»	389
Vasilisa Evsiutina Möglichkeiten und Perspektiven maschineller Übersetzung.....	392
Artur Yosypenko Intonationsmerkmale eines Einfachen und Komplexen Satzes.....	393
Євгенія Кишкар Синтаксичні трансформації при перекладі англомовного художнього тексту українською мовою.....	394
Ольга Кищик Специфіка навчання німецькій мові тимчасово переселених українців	395
Natalia Kovalenko Orthopädische Aspekte des Übersetzens	399
Анна Кузьменко Вплив лінгвістики на виховання національно-патріотичних цінностей та її роль у розширенні міжнародних зв'язків.....	400
Anna Lapschina Diskurs aus der Position der Translationswissenschaft.....	402
Олексій Мішутчкін Принципи та розвиток вербальної об'єктивації концепту УКРАЇНА.....	403

моралі – це джерело цілющої енергії, яка живить, збагачує духовний світ особистості, поповнюючи його істинною радістю та любов'ю. Це виховує людину, змінює на краще, освітлюючи її душу благодаттю.

Радіймо життю, бо повсякчас є ті, кому значно гірше, тяжче; цінуймо те, що маємо, будьмо вдячними, людяними, дбаймо про власне вдосконалення на краще та зберігаймо чуйність душі.

СВІТОГЛЯДНО-ОНТОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ ЛІНГВІСТИКИ

Наталія Токуєва

*канд. пед. наук, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
Полтавський державний аграрний університет*

У системі гуманітарних знань філософію лінгвістики характеризують, з одного боку, як окрему науку, скеровану на дослідження явищ «живої» мови людини, з іншого боку, її вважають суміжним напрямом наукових розвідок в галузі філософії та лінгвістики, що вивчає феномен мови, її одиниці, категорії та закономірності в межах мовознавчих процесів для окреслення чи аналізу філософських проблем. Філософія лінгвістики визначається широким колом гуманітарних досліджень, які спрямовані на визначення сутності й природи мовленнєвої діяльності людини та її взаємозв'язку з такими значущими філософськими поняттями, як «буття», «мислення», «свідомість».

Підвалини філософських знань надають можливість вивчати й аналізувати мовні явища через світоглядно-онтологічний підхід, який має певний набір категоріальних понять та дослідницьких методів. Саме в такому, філософському, розумінні мовних явищ висвітлюються теоретичні основи світобачення людини, форма її самосвідомості, система поглядів на її місце в світі та типи взаємовідносин із ним. Тож підкреслюючи актуальність аналізу світоглядно-онтологічного підходу в філософії лінгвістики, на сучасному етапі зростання попиту на оволодіння філософським знанням як специфічним типом мислення, необхідно вказати на неможливість формування й розвитку світоглядно-методологічної матриці без філософської теоретичної основи світобачення й світосприйняття людини. Особливо актуальною ця проблема постає на сучасному етапі розвитку України у процесі налагодження внутрішніх і зовнішніх зв'язків у царині культури, економіки, політики тощо. Отже, метою даного дослідження є визначення ролі світоглядно-онтологічного підходу в філософсько-лінгвістичних дослідженнях сьогодення та розуміння його специфіки.

В історії розвитку філософської думки з початку 20-х років ХХ століття з розвитком аналітичної філософії підвищилася увага до уточнення філософських понять і визначень, до аналізу філософських течій та досліджень минулого, до способу, форм та методів висловлювання власної думки. Доволі широкий філософський рух, який бере початок з напрацювань британського філософа Расселла та австро-англійського мислителя Вітгенштайна, яких вважають засновниками традицій логічного позитивізму, назвали лінгвістичною філософією. Деякі науковці вважають цей напрям модифікацією аналітичної

філософії, інші – протиставляють їй, вважаючи останню лише певним відгалуженням у межах логічного позитивізму.

Розуміння значення філософських термінів і понять з позиції способів та історії їх застосування визначило перехід до прагматичного осмислення семантики. Як указував дослідник А. Синиця, лінгвістична філософія «постала з необхідності усвідомлення неможливості редукції плюральності мовних емпірій до деякої «праструктури», тобто ідеальної логічної мови, вільної від двозначностей, суперечностей і неточностей буденної мови» [2, с. 127]. Отже, предметом досліджень філософії лінгвістики є аналіз таких понять, як осмисленість, ствердження, суперечності, істина, а сама наука характеризується сукупністю різноманітних поглядів на мову та її закони у площині багатовекторності філософських течій, а також використанням мовних ресурсів для формування категоріального апарату філософії з метою дослідження й вирішення філософських проблем.

Парадигмоцентричний підхід у філософії лінгвістики, який висуває на перший план саме мовні категорії, що дозволяють розглянути онтологію світу, більш наближений до лінгвістичного. Визначаючи наукову парадигму «визнаною певним науковим співтовариством моделлю постановки й вирішення проблем, яка забезпечує існування наукової традиції» [3, с. 465], деякі вчені наголошують на відповідності предмета й принципів лінгвістичних досліджень до філософського й культурно-історичного часового контексту [1, с. 185]. До лінгвістичних підходів відносять і іманентно-семіологічний підхід, коли мову розглядають, за Ф. де Соссюром, «в самій собі і для себе», й антропологічний підхід, який пов'язує мовні явища з духовним світом людини.

Світоглядно-онтологічний підхід до вивчення мови та законів її мовленнєвої практики полягає в формуванні конструктивного осмислення й розуміння людини самої себе, своєї суспільної ролі й діяльності, самоусвідомлення буття й цілісної картини світу. Здатність людини до пізнання буття і власної самосвідомості сприяє процесу матеріалізації, опредметнення, конкретизації її знань, які входять до світогляду як найважливіша складова. Необхідність в обґрунтуванні своїх світоглядних позицій раціональними аргументами, в наповненні їх ідеями та змістом вимагає певних мовних засобів, які повинні сформувати переконання у правильності й відповідності морально-духовним цінностям людини.

Серед факторів формування світогляду особистості необхідно виділити її суб'єктивні внутрішні елементи, як от ментальність, моральні цінності, ідеали, волю, знання. Не менш значимими чинниками є індивідуальний життєвий досвід та особисті інтереси, уподобання, смаки; наявність чи відсутність матеріальних благ (матеріальне становище); ідеологія (релігія); рівень соціальної активності людини. У контексті навчально-виховних проблем освітніх закладів важливою умовою у формуванні світоглядних орієнтацій виступає і здатність особистості реалізувати свій потенціал в майбутній суспільній і професійній діяльності.

Розглядаючи світогляд як поєднання різноманітних знань про світ з переконаннями й життєвими установками людини, її особистісними проблемами та внутрішньою роботою і самоздобуттям, необхідно вказати і на такі важ-

ливій складові, як саморозвиток, самоосвіта, самовдосконалення. Адже активне самовизначення людини в світі формує не лише «споглядацьке» бачення буття, а й пошуки шляхів від теоретичних ідей до практичних дій.

Визначаючи важливість практичного світогляду, що формує людину як соціальний об'єкт, є потреба вказати на вищу, теоретичну, форму світогляду, яка вимагає певних мовних «знарядь» у виробленні категоріального апарату, нарративної форми логічного викладення філософських ідей, раціонально впорядкованих систем доказів, обґрунтувань, доведень. Для вирішення глобальних проблем людства окрім практичного світогляду, що базується на традиціях і навичках повсякденного досвіду, необхідно залучати засоби вищого, теоретичного, рівня світосприйняття, який містить і переконання, і уявлення, і почуття, які опосередковані особистісним досвідом, що формує життєву позицію людини. Мовна поведінка окремо взятої особистості, що розглядається в комплексі всіх моментів її існування як одна з властивостей діяльності людського соціуму, орієнтована на творчу самореалізацію відповідно до її світоглядних принципів.

А отже, можна зробити висновок, що світоглядно-онтологічний підхід у філософії лінгвістики підводить до розуміння необхідності формування особистості з активною життєвою позицією, залученої в процес суспільної творчості, яка спрямована на творення нової системи поглядів, моральних стандартів, цінностей. Діяльність в освітній галузі, а особливо педагогічна діяльність, відкриває широкі можливості гуманізації соціальної сфери, що тісно пов'язана з творенням основ світогляду та реалізацією особистісного потенціалу кожного члена соціуму, що є надзвичайно важливим завданням на сучасному етапі розвитку українського суспільства в процесі реформування різних галузей суспільного буття, серед яких і освітня система держави.

Список використаних джерел:

1. Петренко І. Основні парадигмальні ознаки сучасної лінгвістичної науки. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2013. № 27. С. 185–191.
2. Синиця А. С. Концепція «мовної гри» Л. Вітгенштейна. *Актуальні проблеми духовності*. 2008. № 9. С. 126–133.
3. Філософський енциклопедичний словник / Голов. ред. В. І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. 742 с.
4. Яворська Г. М. Онтологія мови в працях О. С. Мельничука та сучасна лінгвістика: деякі теоретичні наслідки. *Академік Олександр Савич Мельничук та сучасне мовознавство : збірник наукових праць до 90-річчя з дня народження*. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. С. 138–149.